

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

JANA JEŽKOVÁ

Obor: Vychovatelství
3. ročník – kombinovaná forma

**SPOLEČNÉ AKTIVITY ŠKOLNÍ DRUŽINY
S MATEŘSKOU ŠKOLOU VE VZDĚLÁVACÍM
PROGRAMU PRO ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ
V PODMÍNKÁCH MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Pavla Neumeistera, Ph.D. a uvedla všechny použité literární a odborné zdroje.

V Olomouci dne 12. 4. 2010

.....

Děkuji Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD

1 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO PŘEDŠKOLNÍ A ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ	7
1.1 SPECIFIKA PRÁCE PŘEDŠKOLNÍHO A ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	9
1.1.1 Specifika práce předškolního vzdělávání	10
1.1.2 Specifika práce zájmového vzdělávání	11
1.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE PŘEDŠKOLNÍHO A ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.3 CÍLE PŘEDŠKOLNÍHO A ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	18
1.3.1 Cíle předškolního vzdělávání	18
1.3.2 Cíle zájmového vzdělávání	19
2 ZKOUMÁNÍ A POROVNÁVÁNÍ ČINNOSTÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY S MATEŘSKOU ŠKOLOU	20
2.1 ZÁJMOVÉ A REKREAČNÍ ČINNOSTI	21
2.1.1 Výtvarný kroužek	22
2.1.2 Počítačový kroužek	23
2.1.3 Keramický kroužek	24
2.1.4 Kroužek vaření	25
2.2 POHYBOVÉ AKTIVITY	26
2.2.1 Sportovní kroužek	27
2.2.2 Taneční kroužek	28
2.3. NÁVRH KONKRÉTNÍ ČÁSTI ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	30
3 ŠKOLA V PŘÍRODĚ S HETEROGENNÍ SKUPINOU DĚTÍ	32
4 HETEROGENNÍ SKUPINA DĚTÍ A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	36
ZÁVĚR	38
LITERATURA A ZDROJE	39
PŘÍLOHY	41

ÚVOD

V České republice se podle ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 29/1984 Sb., školský zákon, mohou spojovat základní a mateřské školy v jeden celek. V rámci šetření financí, využívání volných míst, času a možností pracují v mnoha případech tyto dvě instituce na určitých projektech společně. Jde především o školy v přírodě, zájmové kroužky, výlety a další příležitostné a sezónní akce. Této integrace využívají nejen malotřídní a mateřské školy na vesnicích a v menších obcích, ale také základní a mateřské školy ve městech.

Cílem bakalářské práce je porovnat školní vzdělávací programy předškolního vzdělávání a zájmového vzdělávání ve školní družině, vybrat společné znaky a na příkladě konkrétní školy navrhnout společné aktivity ve vzdělávacím programu, které budou odpovídat realitě malých škol spojených s mateřskými školami a které pomohou zvládat specifika takovýchto organizací.

Dílčím cílem je poukázat na příkladech z praxe, jak pozitivně na sebe působí spolupráce dětí předškolního a školního věku a nabídnout strategie, které budou využívány při společných aktivitách dětí tak, aby se u všech věkových kategorií rozvíjely klíčové kompetence.

V úvodu práce nastíním cíle a obsahy jednotlivých vzdělávacích programů, popíši specifika malotřídních škol a jejich spojení s jinými typy vzdělávacích institucí a z toho vyplývající přednosti a problémy, následně se budu věnovat konkrétní škole – školním vzdělávacím programům a jejich úpravám vzhledem k možnostem kooperace. Analýza rámcových vzdělávacích programů obou zmiňovaných institucí, rozhovory s dětmi, fotografie ze školních akcí, a příklady z praxe pomohou zjistit, zda spolupráce dětí předškolního a školního věku přináší dětem rozvoj klíčových kompetencí. V praktické části se budu věnovat určitým typům zájmového vzdělávání, kde popíši obsah metody, cíle a klíčové kompetence spolupráce při dané činnosti.

V závěru poukáži na možnost využívání spolupráce dětí k prevenci sociálně patologických jevů a zmíním se o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků k této problematice. V poslední fázi zhodnotím zda byl vytyčený cíl splněn.

1 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO PŘEDŠKOLNÍ A ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Aby mohla být spolupráce dětí předškolního a školního věku v zájmovém vzdělávání realizovaná, je nutné připomenout si důležité oblasti ve vzdělávacích programech těchto institucí a to především v oblasti specifik práce, klíčových kompetencí a cílů.

Ve stávající době přecházejí státy Evropské unie na dvoustupňové kurikulum. Vznikají zde rámcová pravidla pro vzdělávání a výchovu, která si každá škola zpracovává podle vlastní potřeby. Cílem vzdělávání je tedy osvojení klíčových kompetencí, které se rozvíjejí prostřednictvím různých činností a osvojováním vědomostí, dovedností a postojů v konkrétních oborech. Základními dokumenty jsou rámcové vzdělávací programy.

Tyto rámcové vzdělávací programy přesně vymezují základní rámce vzdělávání v jednotlivých typech škol a to v podobě cílů, obsahu a očekávaných výstupů a mají za úkol zlepšit kvalitu školní výuky. Od školních vzdělávacích programů se očekává změna v pojetí výchovy a vzdělávání, změna v přesunu z paměťového osvojování učiva k činnostnímu zvládnutí dovedností a vědomostí, aktivnímu učení. Různorodé přístupy ve vzdělávání dávají možnost uplatňovat prvky kritického myšlení. Pedagog se stává průvodcem dětí a tím pomáhá dětem objevovat nové pojmy a vztahy a zajišťuje takové vzdělávací metody, které směřují k rozvoji kompetencí, jakými jsou kritické myšlení, touha po celoživotním vzdělávání atd. Pedagogové si sami volí efektivní cestu, kterou děti směřují k danému cíli.

Mateřské školy mají také vytvořené vlastní vzdělávací programy. Pro malotřídní školy, které jsou s mateřskými školami spojeny, to znamená obrovský přínos, tím spíše, když vzdělávací programy těchto institucí na sebe vzájemně navazují. (Hájek, 2007, s. 7)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je dokumentem, který vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. S platností nového školského zákona se Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání stává dokumentem směřodátným nejen pro nositele předškolního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery. Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami včetně mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem, popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní. (Smolíková, 2005, s. 6-7)

Rámcové vzdělávací programy pro zájmová zařízení vydány zatím nebyly. Ve školní družině si vychovatelky vytvářejí svůj vlastní vzdělávací program, který přizpůsobují místním podmínkám. Školní vzdělávací program školní družiny je podstatným dokumentem pro pedagogické působení ve školní družině. Navazuje na program školy, a proto vychovatelky často při jeho sestavování vycházejí z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a dále ze vzdělávacího programu vlastní školy. Mohou také použít Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Vychovatelky vycházejí také z vlastních zkušeností a z osvědčené pedagogické praxe. Na dokumentu pracují vychovatelky společně. Dokument má stejnou právní sílu jako ostatní dokumenty škol a prezentuje prestiž školních družin. Vzhledem k tomu, že školní vzdělávací program je veřejný dokument, nelze podceňovat ani jeho formální stránku – aktivity zde musí být formulovány přesně, srozumitelně a jasně i pro nepedagogickou veřejnost, jelikož je školní vzdělávací program vizitkou celé školy. Může být i impulsem, kterým se družina zapíše do povědomí rodičů, a který rozhodne o tom, proč rodiče děti do družiny přihlásí. (Hájek, 2007, s.7-10)

1.1 Specifika práce předškolního a zájmového vzdělávání

Specifika práce můžeme do češtiny přeložit jako příznačnosti jednotlivých institucí. Aby vychovatelka lépe pochopila významu specifik práce, je vhodné seznámit se s obsahem, metodami práce a osnovami v obou institucích. Vzhledem k tomu, že se odlišnosti projevují jak ve vlastním obsahu, tak ve volbě prostředků a metod práce, je také prospěšné seznámit se i s metodickými materiály pro skupinu dětí předškolního věku a pro žáky základní školy.

Specifika práce budou následně uvedeny a srovnávány na konkrétní škole – Základní a mateřská škola Lobodice.

1.1.1 Specifika práce předškolního vzdělávání

Specifika práce se v předškolním vzdělávání přizpůsobují fyziologickým, sociálním i emocionálním potřebám dětí. Práce s dětmi se uskutečňuje v prostředí podnětném, zajímavém a obsahově bohatém, které dítěti umožňuje projevit se, bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem.

Využívají se zde aktivity prožitkového charakteru, kooperativního charakteru učení hrou, situačního, řízeného a spontánního učení založeného na principu nápodoby. Každému dítěti se zde poskytuje pomoc a podpora v míře a kvalitě jakou potřebuje. Přístup k práci by měl být integrovaný a vycházet ze života dítěte, obsah práce je smysluplný, zajímavý a užitečný. (Smolíková, 2005, s. 8)

Formy a metody práce v mateřské škole v Lobodících

Pedagog zde:

- učí děti takovým znalostem a dovednostem, které budou dobře uplatnitelné,
- zavádí do výuky různorodé metody tak, aby odpovídaly cílům, pracuje i metodou kooperativního a projektového vyučování, kterými vede děti

- k týmové práci, k vzájemné pomoci, sounáležitosti a vzájemnému respektu,
- připravuje děti pro budoucí život v EU a na budoucí výuku cizích jazyků,
 - vede děti k využívání komunikačních a informačních technologií,
 - prosazuje zdravý životní styl,
 - dodržuje spolu s dětmi dohodnutá pravidla,
 - klade důraz na všeobecné a rovné vzdělávání pro všechny, neboť pro úspěšný rozvoj dítěte má velký význam život v přirozené skupině.
- (Lobodice, 2003)

1.1.1 Specifika práce zájmového vzdělávání

Školní družina patří mezi výchovně vzdělávací zařízení. Zajišťuje dětem odpočinek, relaxaci a zajímavé využití volného času. Děti se zde učí spolupracovat s ostatními. Hlavním posláním školní družiny je zabezpečení výchovné, vzdělávací, rekreační a zájmové činnosti. Práce ve školní družině napomáhá rozvíjet osobnost každého dítěte a dosahovat jeho úspěchů. Vhodnými činnostmi vede děti k rozvíjení jejich schopností, dovedností a postojů. Uspokojuje jejich kulturní potřeby a rozmanité zájmy.

Při přípravě činností musí pedagog zvažovat vzájemné vztahy, souvislosti a možné změny v plánovaných aktivitách. Při výběru činností se řídí věkem a stupněm rozvoje dětí, podporuje iniciativu dětí, pozitivně děti motivuje a zařazuje činnosti, které děti obohacují. (Hájek, 2003, s. 16)

Formy a metody práce ve školní družině v Lobodících.

Pedagog zde:

- kompenzuje u dětí jednostrannou zátěž během školního roku,
- poskytuje podněty k osvojení si takových názorů, schopností a dovedností, které umožní dětem dobře zvládnout současný i budoucí život,

- nabízí zájmovou činnost, rozvíjí praktické dovednosti v různých činnostech, děti si vytváří vztah k vlastnoručně vytvořenému výrobku,
- využívá dětské zvědavosti k samostatnému myšlení a tvoření vlastních prací,
- vede děti ke schopnosti podle potřeby podřizovat se a chápat při tom vzájemné vztahy v kolektivu,
- rozvíjí u dětí kamarádství, vede je ke komunikaci, respektu k práci a úspěchům vlastním a druhých,
- využívá poznatky, které děti získaly ve škole a vhodným způsobem na ně navazuje ve výchovné činnosti,
- využívá preventivního programu školy formou sociálních a komunikačních her,
- pěstuje základní pohybové dovednosti dětí a jejich schopnosti odpočinku, rekreace a zájmové činnosti,
- pozoruje přírodu, vede děti k její ochraně, vysvětluje neznámé a nepochopené pojmy. (Lobodice, 2003)

Zhodnocení specifík práce

Ve školní družině i v mateřské škole využívá pedagog nejrůznějších výchovně–vzdělávacích metod. Společné metody, které vychovatelka při práci v heterogenní skupině využívá jsou metody povzbuzující aktivitu a metody praktických činností. U slovních metod klade důraz hlavně na rozhovor. Při praktikování výchovných metod uplatňuje všechny pedagogické postupy, k nejdůležitějším však patří působení osobního příkladu pedagoga.

Mezi formy, které vychovatelka využívá náleží hry, soutěže, vycházky, výtvarné činnosti. Při výběru dbá na věkové rozdíly dětí. Významným prostředkem jsou i prostory, ve kterých zájmová činnost heterogenní skupiny probíhá. Prostory musí odpovídat zájmovým záměrům a opět věku dětí. Materiální prostředky musí splňovat jak hygienické, tak pedagogicko-psychologické požadavky.

1.2 Klíčové kompetence předškolního a zájmového vzdělávání

Klíčové kompetence jsou definovány jako obecně přenositelné a použitelné soubory kvalit osobnosti (zahrnující vědomosti, intelektové dovednosti, postoje, hodnotové orientace), které každý člověk potřebuje k tomu, aby mohl plnohodnotně žít v současném světě. Mohou být využívány téměř u každé práce bez ohledu na odbornost, a proto přispívají k lepší zaměstnatelnosti absolventů, jsou významné i pro celoživotní učení. Na jejich rozvoji se podílí jak všeobecné, tak odborné vzdělávání. (Bělecký, 2007, s. 76)

Školní družina nemá přesně vymezené standardy klíčových kompetencí, kterými žáky vybavuje, ale posiluje a rozvíjí kompetence základní, proto v následujícím srovnání byly tyto základní kompetence použity.

Kompetence k učení

(porovnání vybraných klíčových kompetencí)

Předškolní klíčové kompetence	Základní klíčové kompetence, ke kterým směřuje zájmové vzdělávání	Porovnání
<p>Soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů.</p> <p>Učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje, při zadané práci dokončí co započalo, postupuje podle zadaných pokynů.</p>	<p>Samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti.</p> <p>Vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě.</p>	<p>Přechod od řízené činnosti k samostatné práci, ke kritickému a logickému myšlení.</p> <p>Počátky uvědomování si seberealizace v procesu sebevzdělávání a učení.</p>

Kompetence k řešení problému

(porovnání vybraných klíčových kompetencí)

Předškolní klíčové kompetence	Základní klíčové kompetence, ke kterým směřuje zájmové vzdělávání	Porovnání
<p>Všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí, řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem.</p> <p>Problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje, spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací, hledá různé možnosti a varianty, využívá při tom dosavadních zkušeností.</p> <p>Chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, ale že jejich včasné a uvážlivé řešení je naopak výhodou, uvědomuje si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit.</p>	<p>Vnímá nejružnější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách,</p> <p>Vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem.</p> <p>Ověřuje prakticky správnosti řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů.</p>	<p>Rozdíl je patrný v zásadním pochopení podstaty problému a její hloubky.</p> <p>Posun při řešení problému z náhodných situací k promyšlenému řešení problému.</p> <p>Postupně se systematizuje uvážlivé řešení problematických situací.</p>

Kompetence komunikativní
(porovnání vybraných klíčových kompetencí)

Předškolní klíčové kompetence	Základní klíčové kompetence, ke kterým směřuje zájmové vzdělávání	Porovnání
<p>Ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, Ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.</p> <p>V běžných situacích komunikuje bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými, chápe, že být komunikativní, vstřícný, iniciativní a aktivní je výhodou.</p> <p>Průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím, dovede využít informativní a komunikační prostředky, se kterými se běžně setkává</p>	<p>Formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu.</p> <p>Naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje.</p> <p>Využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolní světem, využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů s ostatními lidmi.</p>	<p>Obohacení komunikace o písemnou stránku projevu.</p> <p>Roste schopnost souvislého vyjadřování.</p> <p>Rozšíření komunikativních dovedností o stránku logických argumentů a obhajoby.</p> <p>Obojí rozšiřují slovní zásobu na určitém stupni svého vývoje, postupné využívání a zapojování informační technologie.</p>

Kompetence sociální a personální
(srovnání vybraných klíčových kompetencí)

Předškolní klíčové kompetence	Základní klíčové kompetence, ke kterým směřuje zájmové vzdělávání	Porovnání
<p>Ve skupině se dokáže prosadit, ale i podřídit, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje, V běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku.</p> <p>Dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnosti k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování, vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost</p> <p>Spolupodílí se na společných rozhodnutích, přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti, dodržuje dohodnutí a pochopená pravidla a přizpůsobí se jim.</p>	<p>Účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce.</p> <p>Podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování mezilidských vztahů, poskytne pomoc nebo o ni požádá.</p> <p>Vytváří si představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj,</p>	<p>Z „pouhého“ účastníka práce v týmu se postupně stává iniciátor a spoluautor pravidel. Vytváření nových vztahů k dospělým.</p> <p>Změna chování v sociální skupině, uvědomění si ohleduplného chování v sociálním a multikulturním prostředí.</p> <p>Rozvoj samostatnosti, přechod od seznamování k dodržování společenských pravidel.</p>

Kompetence občanské, činností a pracovní

(srovnání vybraných klíčových kompetencí)

Předškolní klíčové kompetence	Základní klíčové kompetence, ke kterým směřuje zájmové vzdělávání	Porovnání
<p>Svoje činnosti a hry se učí plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat, dokáže rozpoznat a využívat vlastní silné stránky, poznávat svoje slabé stránky, odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem.</p>	<p>Využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření.</p>	<p>Postupné uvědomování kladného postoje k vlastnímu vzdělávání, motivační rozvinutí zájmu.</p>
<p>Ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit, dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí.</p>	<p>Chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.</p>	<p>Rozvíjení environmentálního citění, pronikání do poznatků globálních problémů ekologie.</p>

Z uvedeného schématu vyplývá, že práce v mateřské škole a školní družině navzájem na sebe navazuje a postupně se dále rozvíjí. Spolupráce v heterogenní skupině dětí v tomto směru umožňuje plynulejší přechod z mateřské školy do školy základní.

1.3 Cíle předškolního a zájmového vzdělávání

Při každém pedagogické působení je základním a nezbytným předpokladem vytyčení cílů. Přesné vymezení cílů a jejich jasné formulování je základní podmínkou, aby naše další jednotlivé postupy a kroky mohly být zařazeny do určitého systému a struktury. Na přesně stanovených vzdělávacích cílech závisí také možnosti pozdější evaluace a autoevaluace naší práce. Srozumitelné cíle mohou také rozhodovat o tom, zda rodiče přihlásí své děti do vzdělávacích institucí. (Hájek, 2007, s. 18)

1.3.1 Cíle předškolního vzdělávání

Hlavním cílem předškolního vzdělávání v mateřské škole je duševní a tělesný rozvoj dětí s přihlédnutím na rozvoj sociálních vztahů. Během všech činností se dítě učí hlavně prožitkově, získává hodnoty, které mu usnadní zařazení do společnosti a má dostatek příležitostí projevit se seberealizovat a uplatňovat své potřeby.

Školku opouští dítě, které je schopno samostatně se obléknout, najíst, dobrovolně dodržovat základy hygieny a slušného chování, je schopno ovládat hrubou motoriku, vyjadřovat se srozumitelně, reagovat na pokyny. Předškolák je zvědavý, rád tvoří, vymýšlí a vypráví, hraje si s ostatními a vybírá si hry, které se mu líbí, ale také sportuje, projevuje své city, pečuje o kamarády, pomáhá jim a podle svých možností pečuje o přírodu a poznává ji. (Lobodice, 2003)

1.3.2 Cíle zájmového vzdělávání

Hlavním cílem zájmového vzdělávání je dosáhnout toho, aby bylo dítě schopno chtít se učit a umět využívat získané poznatky a dovednosti v praxi, vytvářet si pozitivní představu o sobě i druhých, umět projevit empatii, umět používat otevřenou komunikaci, spolupracovat, umět si chránit své fyzické i duševní zdraví, citlivě vnímat prostředí i přírodu. Absolvent školy bude podle úrovně svých schopností v co nejvyšší míře připraven samostatně pracovat, využívat dovednosti a schopnosti, pružně reagovat na rozmanité úkoly, bude schopen myslet, nenechá sebou manipulovat, bude vyhledávat a srovnávat informace z různých zdrojů, dokáže účinně spolupracovat s ostatními, bude umět plánovat práci, hodnotit ji a prezentovat výsledky své práce před ostatními. (Lobodice, 2003)

Jasně vytyčení cílů pomáhá pedagogickým pracovníkům lépe se orientovat a působit v kolektivu dětí. Cíle zájmového i předškolního vzdělávání směřují v podstatě ke stejným závěrům. Mají za úkol maximálně podpořit individuální rozvoj dítěte. Rozdíl je patrný jen ve volbě prostředků a metod, které si pedagog na základě určité činnosti zvolí sám.

Věkově smíšená skupina není v životě člověka ničím výjimečným. Působení věkových rozdílů můžeme začít sledovat již v rodině, kdy věkové rozdíly sourozenců mohou být značně vysoké, ale stačí i dva nebo tři roky a nastává zde problematika, se kterou se v této práci zabýváme. Otázka vhodného věkového odstupů sourozenců je pro odborníky i matky stále nezodpovězená.

Dalším prostředím, kde můžeme pozorovat věkový rozdíl je volný čas dětí. Děti se kamarádí se staršími nebo naopak mladšími dětmi, hrají si spolu na hřišti, v přírodě nebo jen tak na ulici. Svůj status a místo ve skupině si určují děti samy.

2 POROVNÁVÁNÍ A ZKOUMÁNÍ ČINNOSTÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY S MATEŘSKOU ŠKOLOU

Porovnávání bude probíhat na Základní a mateřské škole v Lobodicích. Lobodice leží na střední Hané v povodí řeky Moravy. Svou polohou náleží do Olomouckého kraje. Ve vesnici žije zhruba 700 obyvatel.

Budova základní školy se nachází ve středu obce v blízkosti kostela. Se dvěma třídami a jednou místností školní družiny patří mezi klasické malotřídní školy. Ve školním roce 2009/10 navštěvuje školu 19 dětí z toho 10 děvčat a 9 chlapců ve věku 6 – 11 let. Do školní družiny jsou přihlášeny všechny děti. Mateřskou školu navštěvuje 28 dětí ve věku od 2 do 6 let.

Ve školní družině se děti každý den po individuálním odpočinku věnují určité činnosti. V pondělí vypráví v komunitním kruhu, v úterý cvičí jógu za doprovodu hudby či vyprávění pohádky, ve středu hrají na Orffovy hudební nástroje, ve čtvrtek se věnují družinové celoroční hře, která je letos nazvaná Na cestě kolem světa, v pátek si děti hrají samostatně.

V mateřské škole jsou děti také zvyklé věnovat se každý den jiné činnosti. Zpívají, cvičí, vyrábějí výrobky, malují nebo hrají hry.

V rámci družiny probíhají zájmové kroužky, kterých se účastní jak zájemci ze základní školy, tak zájemci ze školy mateřské. Otevřeny jsou kroužky – výtvarný, počítačový, keramický, vaření, sportovní a taneční. Některé kroužky probíhají v mateřské škole. Mateřská škola se nachází zhruba 300 m od školy základní. Vzhledem k tomu, že je v mateřské škole umístěna tělocvična, jídelna a keramická dílna, patří přecházení z jedné budovy do druhé k denním činnostem.

K dalším společným aktivitám patří škola v přírodě, spaní ve škole, výlety a besídky. Těchto akcí se kolektivně účastní všichni pedagogové. Pedagogická spolupráce mezi oběma institucemi je na úrovni. Pedagogové nešetří svým volným časem a na tyto společné akce se spolehlivě připravují.

Kroužky školní družiny jsou v této práci rozděleny na zájmové a rekreační činnosti a na pohybové aktivity. Každý kroužek má vymezený obsah, metody

spolupráce a klíčové kompetence spolupráce, které jsou porovnávány s rámcovým vzdělávacím programem.

2.1 Zájmové a rekreační činnosti

Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci. (Pávková, 1999, s. 96)

Zájmy dětí jsou založeny na motivaci a aktivitě, vedou osobnost k činnosti a vyvolávají pohnutku k činnosti zaměřené určitým směrem. Zájmy mají těsnou vazbu na vlohy a schopnosti člověka, které podmiňují úspěšné vykonávání nějaké činnosti. Ve vztahu k zájmům mají význam nejen pro jejich vznik, ale stejnou měrou i pro jejich rozvíjení a zdokonalování. Jedině většinou rozvíjí zájmy v těch oblastech, v nichž je úspěšný a které mu přinášejí uspokojení. Proto je mimořádně důležitý vztah k určité činnosti, který se projevuje tím, že předmětu svého zájmu přikládá zvláštní hodnotu a je schopen vyvinout úsilí při dosahování cíle, překonávat překážky. (Hájek, 2008, s. 164)

Zájmy si děti vybírají podle toho ve které činnosti vynikají, ke které činnosti přikládají zvláštní význam, nebo jen proto, že je baví. Jestliže dítě po poznání a zvládnutí činnosti vyniká, vyvolá to u něj silné citové prožívání a vzbudí u dítěte zájem. Během zájmové činnosti se mohou rozšiřovat a prohlubovat určité poznatky, dovednosti a schopnosti, které potom ovlivňují další rozvoj zájmů. Jako trvalé se však obvykle upevní pouze ty zájmy, které odpovídají vnitřním předpokladům a vnějším podmínkám. (Pávková, 2002, s. 97)

Do zájmových kroužků přicházejí děti různého pohlaví i věku, s různou dávkou zkušeností, dovedností a šikovností, ale je nutné podotknout, že si kroužky děti volí a vybírají dobrovolně a kdykoliv mohou činnost ukončit, což

se děje v minimálních případech. Spolupráce dětí v heterogenní skupině patří k dalšímu z množství určitých motivací k dané činnosti, děti se na sebe navzájem těší. Tuto skutečnost však musí podporovat vychovatelka, která je hlavní iniciátorkou příjemné atmosféry.

2.1.1 Výtvarný kroužek

Děti mateřské školy prostřednictvím výtvarné výchovy vnímají a hodnotí svět, zatímco u jejich kamarádů ze základní školy se začíná postupně rozvíjet schopnost a citlivost výtvarného projevu, tvůrčí představivost a jejich počáteční orientace ve výtvarné výchově.

Výtvarný kroužek se uskutečňuje ve školní družině, kde jsou pro děti připraveny nejrůznější pomůcky k pracovní činnosti. Děti pracují u jednoho velkého stolu (viz. foto), každé dítě tedy vidí, jak si vede jeho spolužák. Starší děti pomáhají mladším s náročnějšími pracemi např. vystřihování složitých tvarů, lepení drobných částí ad.

Obsah činnosti

- kresba: tužka, pastelky, uhel, tuš,
- malba: tempera, vodové barvy,
- práce s papírem a jinými materiály:
stříhání, lepení.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ : vysvětlování, předvedení, pomoc při práci,
- děti MŠ: pozorování, naslouchání, napodobování.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ: formulují a vyjadřují postupy práce, poskytují pomoc, podílí se na utváření příjemné atmosféry,

- děti MŠ : soustředěně pozorují, zkoumají, objevují, všímají si souvislostí, získanou zkušenost uplatňují v praktickým situacích.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ: naučí se dovednostem ve výtvarném výchově, podpoří rozvoj fantazie a tvůrčí představivosti, naučí se spolupracovat, získají ohleduplnost a respektování prostoru druhých.

2.1.2 Počítačový kroužek

V počítačovém kroužku děti spolupracují také z důvodu omezeného množství osobních počítačů ve škole. Kroužek se uskutečňuje ve třídě, kde jsou umístěny osobní počítače. Pro dítě z mateřské školy znamená počítač především hru, pro žáka základní školy je počítač zdrojem informací.

U každého počítače pracuje vždy minimálně jeden ze žáků základní školy a jedno dítě z mateřské školy. Žáci si vybírají z nepřeberného množství počítačových her a výukových programů. V tomto kroužku musí vychovatelka kontrolovat spolupráci hlavně z důvodu výměny dětí u počítače. Může se stát, že starší spolužák nepustí mladšího k počítači.

Obsah činnosti

- hry: postřehové, naučné, logické, zábavné, strategické
- internet: prohlížení webových stránek.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ: čtení odkazů, vysvětlování, předvedení, rozhovor,
- děti MŠ: pozorování, naslouchání, rozhovor.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ: čtou, vysvětlují, naslouchají promluvám druhých lidí, vhodně na ně reagují, pracují ve skupině, podílí se na utváření pravidel ve skupině,
- děti MŠ: objevují a všímají si souvislostí, kladou otázky, soustředí se, pracují ve skupině, dokáží se prosadit i podřídít.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ: naučí se pracovat s počítačem, formulují otázky a odpovědi, podporují kladný vztah ke spolupráci.

2.1.3 Keramický kroužek

Keramický kroužek probíhá v MŠ, kde je pro něj vyhraněna plně vybavená učebna i s pecí. Mladší děti vyrábí méně náročné výrobky, starší se pouštějí do složitějších úprav hlíny. (viz. foto)

Obsah činnosti

- jednoduché výrobky, spojování a modelování hlíny,
- odebrání a přidávání hlíny, práce s plátem,
- povrchová úprava hlíny – plastika, glazura, barvítka.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ: vysvětlování, předvedení, instruktáž, řešení problému,
- děti MŠ: naslouchání, pozorování, napodobování, řešení problému.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ: vybírají vhodná slova při vysvětlování, věty formulují výstižně a souvisle, poznávají smysl učení a práce, využívají znalosti a zkušenosti, nástroje a vybavení používají bezpečně a účinně, jsou trpěliví, vyhledávají informace vhodné k řešení problému, nenechají se odradit nezdarem,
- děti MŠ: pozorují, všímají si souvislostí, získanou zkušenost uplatňují v praktických situacích.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ: naučí se dovednostem při práci s hlinou, dokáží organizovat svůj prostor a respektovat prostor druhých, získají pozitivní vztah k umění a práci, dokáží spolupracovat s ostatními.

2.1.4 Kroužek vaření

Kroužek vaření se uskutečňuje v improvizované kuchyňce.(viz. foto) Přihlášená jsou pouze děvčata z obou školských zařízení. Starší dívky provádějí náročnější úkoly např. řezání, krájení zeleniny apod. Mladší dívky loupou, míchají, natírají atd.

Obsah činnosti

- příprava jednoduchých pokrmů – převážně studená kuchyně,
- práce s kuchyňským náčiním – krájení, strouhání, míchání,
- zásady stolování a zdravé výživy, dodržování hygieny při práci, bezpečnost práce.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ: vysvětlování, předvedení, pomoc při práci,
- děti MŠ: naslouchání, pozorování, napodobování.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ: používají vhodná slova při vysvětlování postupu práce, vyjadřují své myšlenky a názory, účinně spolupracují s ostatními, podílí se na utváření příjemné atmosféry, používají bezpečně pomůcky, respektují prostor druhých, rozhodují se zodpovědně podle dané situace.
- děti MŠ: komunikují bez ostychu, kladou otázky, soustředěně pozorují, zkoumají, objevují, používají bezpečně pomůcky, respektují prostor druhých, mají smysl pro povinnost.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ: naučí se dovednostem při práci v kuchyni, zvládnou jednoduché recepty, pochopí zásady hygieny a bezpečnosti práce, naučí se spolupracovat.

2.2 Pohybové aktivity

Mezi oblíbené činnosti ve školní družině patří tělovýchovné a pohybové aktivity. Při jejich volbě se vychází především ze zájmů dětí, které jsou ve většině případů kladné a také z dispozic, jak dětí, tak vychovatelky.

Vychovatelky při volbě, přípravě, realizaci i hodnocení tělovýchovných a pohybových aktivit mají podobnou, ale svým způsobem odlišnou roli než učitelé ve škole. Jsou spíše poradci, moderátory a staršími kamarády. V každém případě však mají při každé hře morální odpovědnost za děti.

Vychovatelky školní družiny nepotřebují vyvinout příliš mnoho úsilí, aby děti navnadily k pohybovým aktivitám. Děti si o oblíbené hry ve většině případů samy říkají. Na knižním trhu existuje velké množství literatury, kde jsou popsány pohybové hry a další pohybové aktivity se silně motivačním nábojem. V družině je skupinka dětí, pro kterou by vychovatelka měla připravit několik různě zaměřených pohybových her. Vychovatelka musí dbát na individualizaci i diferenciaci, na práci ve skupinkách i na samostatnou práci, kompenzační programy, na integrovaný přístup k dětem se speciálními potřebami, a další metody, které vyžadují specifické přístupy. Určitou povinností vychovatelek je také vybrat hry pro všechny děti s možností stanovení zatížení podle úrovně dovedností dítěte, nezatěžovat děti dlouhým výkladem, ale stručně popsat pravidla hry a děti vysoce motivovat. (Mazal, 2003, s. 92)

Mezi pohybové aktivity bezesporu patří i tanec. Tanec aktivně pomáhá vnímat hudbu, a to jak folklorní, klasickou, tak i moderní. Tanec musí mít svá pravidla a respektovat vnímání rytmu a tempa. Nejde tu tedy o nepatřičné zasahování do tanečního oboru, nýbrž o prožívání hudby pohybem, kterému jsou ostatně děti nakloněny již od okamžiku, kdy se naučí chodit. Taneční projev na reprodukovanou hudbu je také viditelným znamením, jak děti hudbu cítí a prožívají, nehledě nato, že tanec zpětně ovlivňuje hudební výraz tehdy, když si děti samy k tanci zpívají a v neposlední řadě tanec dokáže navodit lepší náladu. (Jurkovič, 2003, s.106)

2.2.1 Sportovní kroužek

Sportovní kroužek navštěvují chlapci i děvčata z obou školských zařízení. Pro žáky představuje kroužek pravidelně organizovaný proces formující jejich osobnost. U dětí z mateřské školy rozvíjí hlavně zájem o pohyb. Kroužek probíhá v tělocvičně, kde děti hrají míčové hry a soutěže. (viz foto) Vychovatelka musí dohlížet na vyrovnané rozdělení dětí do družstev.

Obsah činnosti

- míčové hry – s házením, kopáním, odbíjením, koulením,
- běžecké hry, skokanské hry, hry s nářadím, soutěžní hry.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ: týmová práce, interakce v kolektivu,
povzbuzování, doplňování,
- děti MŠ: napodobování, snaha vyrovnat se.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ: podílí se na vytváření pravidel ve skupině,
vyjadřuje své názory,
- děti MŠ: má smysl pro povinnost ve hře,
při uznání a ocenění pracuje s chutí.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ: naučí se pravidlům her a soutěží,
zdokonalí fyzické schopnosti a postřeh,
pochopí hru pro „fair play“

2.2.2 Taneční kroužek

Tanečního kroužku se účastní děvčata ze základní školy. Z mateřské školy jsou přihlášená děvčata a jeden chlapec. Taneční sestavy se nacvičují s třásněmi (viz. foto), hůlkami, hračkami nebo jen volné sestavy. Starší dívky se snaží mladším pomát také proto, aby při kolektivním vystoupení nevznikla nějaká nepříjemná situace. Některé sestavy tancují starší dívky samostatně, z důvodu větší kreativity. Tance předvádí na společenských akcích jako jsou besídky, vítání občánků, srazy seniorů apod.

Obsah činnosti

- pohybová a taneční příprava jednotlivých tanečníků, improvizace, práce s těžištěm,
- muzikoterapie – taneční a rytmické hry,
- nácvik tanečních sestav – hůlky, třásně, hračky, volné sestavy.

Metody spolupráce

- žáci ZŠ: předvedení, rozhovor, vzájemná pomoc a psychická podpora,
- děti MŠ: napodobení, rozhovor.

Klíčové kompetence spolupráce

- žáci ZŠ : dovedou interpretovat krátké taneční variace, chápou tanec jako prostředek komunikace, cíle vycházejí z potřeb vlastních i potřeb kolektivu
- děti MŠ : soustředí se na činnost a záměrně si zapamatují, dokáží vyjádřit své prožitky z činnosti, spolupodílí se na společných rozhodnutích.

Výchovně vzdělávací cíl

- žáci i děti MŠ seznámí se s technikami současného tance, naučí se vnímat rytmus, porozumí vlastním pohybovým schopnostem, dokáží si zapamatovat taneční sestavu.

2.3 Návrh konkrétní části školního vzdělávacího programu pro školní družinu

Mezi základní cíle bakalářské práce patří vytvoření vlastní části návrhu školního vzdělávacího programu školní družiny v Lobodicích. Na základě praktické části bakalářské práce by název podtitulu a zpracování znělo takto:

Obsah a metody výchovně vzdělávací činnosti v zájmových kroužcích.

Na začátku každého školního roku se podle schopností a kreativity vychovatelky vypisuje určité množství zájmových kroužků. Zájmové kroužky školní družiny jsou následně otevřeny podle zájmů dětí. Do kroužků musí být přihlášeno nejméně 5 dětí. Do zájmových kroužků školní družiny se mohou na základě přihlášky přihlásit žáci základní školy i děti mateřské školy v Lobodicích, zde se pak věnují aktivitám společně.

Práce v takto vytvořeném kolektivu nabízí dětem široké možnosti. Čím větší je rozdíl mezi dětmi, tím jsou jejich vztahy pestřejší a bohatší. Činností v heterogenní skupině si děti osvojují více strategií a sociálních rolí. Učí se jak se zachovat v nejrůznějších situacích a jak obstát mezi ostatními. Dokáží se lépe uplatnit, prosadit a vstoupit do hry. Dochází zde k rozvoji jazyka a komunikace a v neposlední řadě zde vznikají velká přátelství.

Obsah a metody zájmových kroužků v heterogenní skupině dětí

Kroužek a obsah	Žáci základní školy – metody spolupráce	Děti mateřské školy – metody spolupráce
Výtvarný – kresba, malba, práce s papírem a ostatními materiály.	Vysvětlování, předvedení, pomoc při práci.	Pozorování, naslouchání, napodobování.

Kroužek a obsah	Žáci základní školy – metody spolupráce	Děti mateřské školy – metody spolupráce
Počítačový – počítačové hry, internet.	Čtení odkazů, vysvětlování, předvedení, rozhovor.	Pozorování, naslouchání, rozhovor.
Keramický – modelování hlíny, povrchová úprava.	Vysvětlování, předvedení, instruktáž, řešení problému.	Naslouchání, pozorování, napodobování, řešení problému.
Vaření- příprava jednoduchých pokrmů, stolování, hygiena.	Vysvětlování, předvedení, pomoc při práci.	Naslouchání, pozorování, napodobování.

Obsah a metody pohybových aktivit v heterogenní skupině dětí

Kroužek a obsah	Žáci základní školy – metody spolupráce	Děti mateřské školy – metody spolupráce
Sportovní - míčové hry, soutěže, hry s nářadím.	Týmová práce, interakce v kolektivu, povzbuzování, doplňování.	Napodobování, snaha vyrovnat se
Taneční - taneční průprava, muzikoterapie, taneční hry a sestavy	Předvedení , pomoc a psychická podpora.	Napodobení, rozhovor

3 ŠKOLA V PŘÍRODĚ S HETEROGENNÍ SKUPINOU DĚTÍ

MŠMT a vzdělávací instituce nabízejí nepřehledné množství seminářů a workshopů pro pedagogické pracovníky. Semináře přímo pro práci v heterogenní skupině jsou realizovány zřídka. K práci s dětmi různého věku se s trochou fantazie dají kreativně využít i běžné semináře.

Základní a mateřská škola v Lobodících využívá v letošním školní roce nabídky ekologického centra Sluňákov. Pro práci dětí na škole v přírodě jsme připravili program Stateček. Po několika málo úpravách, mohly program s úspěchem absolvovat i děti předškolního věku. Školy v přírodě se účastnilo 18 žáků ze základní školy a 8 dětí ze školy mateřské.

Aktivita se týkala hospodářských zvířat a plodin, které se na statku pěstují. Škola v přírodě probíhala v hipocentru, proto děti neměly k zvířatům daleko. Jízda na koních, prohlídka stájí, bičování a lasování byly pro děti nevšedními zážitky.

Děti se seznámily s obecnými zásadami chovu zvířat, zahrály zážitkové hry v přírodě, vyrobily si zvířátka z tuhacího těsta i z drátů, vyplnily pracovní listy.

Příklad programu dne:

- 7.00 hod – 8.00 hod** budíček, osobní hygiena,
8.00 hod - 8.30 hod snídaně – u stolů sedí společně děti ze školy i školky,
8.30 hod – 10.00 hod práce s pracovními listy,
děti MŠ: dokreslování zvířat do prázdného statku,
žáci ZŠ: osmisměrky, hlavolamy s tematikou zvířat,
10.00 hod – 10.15 hod svačina,
10.15 hod – 12.00 hod vycházka do přírody,
Hry v přírodě společně pro ZŠ i MŠ:

Ekohra – na lesním úseku cca 300 m dlouhém se rozmístí předměty, které nepatří do lesa. Děti mají za úkol po dvojicích tuto trasu projít a zapamatovat co nejvíce těchto předmětů. Ve dvojici jde dítě ze školky se školákem.

- 12.00 hod** oběd
- 12.30 hod– 13.30 hod** polední klid, děti ze školky – spánek,
- 13.30 hod – 15.00 hod** jízda na koních - účastní se postupně všechny děti za doprovodu dospělé osoby,
- 15.00 hod – 15. 15 hod** svačina,
- 15.15 hod – 16.30 hod** míčové a pohybové hry společné pro ZŠ i MŠ,
Na myslivce, fotbal - děti musí být do družstev rozděleny vyrovnaně,
- 16.30 hod–18.00 hod** výroba zvířat z tuhnočího těsta – pracují děti společně,
- 18.00 hod – 19.00 hod** společné aktivity z programu Stateček:
Zvukové pexeso – dvě děti jdou za dveře. V místnosti vedoucí rozdává pexeso zvířat a děti si ve dvojicích dohodnou hlas zvířete. Je vhodné, když ve dvojici je jeden školák a jedno dítě ze školky z důvodu přesnější domluvy. Děti za dveřmi se vrátí a dále se postupuje jako u klasické hry pexeso s tím rozdílem, že děti neotáčejí kartičky, ale vydávají hlasy zvířat.
- 19.00hod – 19. 30 hod** večeře,
- 19.30 hod – 20.00 hod** hygiena,
- 21.00 hod** večerka, spánek.

Stanovení cílů a obsahu časového plánu školy v přírodě

- Tematický okruh:** Statek
- Podokruhy:** hospodářská zvířata, hospodářské plodiny
- Věk:** 4 – 11 let
- Pomůcky:** pracovní listy, časopisy, knihy, obrázky, pomůcky při hrách a soutěžích

- Cíle:** utváření kladného vztahu v heterogenní skupině,
využívání praktických zkušeností,
rozvíjení citových vztahů,
rozvíjení pohybu, uvolnění, relaxace,
rozvíjení individuálních schopností.
- Obsah:** poznávání hospodářského dění na statku formou her a soutěží, seznámení se s chovem a výcvikem koní, prohlubování znalostí o hospodářských zvířatech a plodinách.
- Metody práce:** vysvětlování, komunikace, hra, soutěž,
pojmenovávání, kresba, modelování, drátování.
- Formy:** individuální, skupinové.
- Výstup:** pojmenovává dění kolem sebe,
přijímá a plní odpovědně svěřené úkoly,
dává věci do souvislosti,
zvládá hru,
vnímá citlivě okolní skutečnosti.

Klíčové kompetence

Kompetence komunikativní

- dokáže vyjádřit vlastní pocity při jednotlivých prožitcích
- umí komunikovat ve skupině, reprodukuje slova, naslouchá

Kompetence sociální a personální

- propojuje a využívá získané poznatky
- umí aktivně spolupracovat
- podílí se na utváření příjemné atmosféry

- přispívá k upevňování vztahů ve skupině

Kompetence pracovní

- využívá znalosti a zkušenosti získané v různých vzdělávacích oblastech
- orientuje se v základních aktivitách

Kompetence k učení

- poznává smysl a cíl učení,
- podílí se na plánování, řízení a organizování vlastního učení

Kompetence k řešení problému

- všímá si dění i problémů kolem sebe
- problémy řeší na základě zkušeností, používá logických postupů

Průřezová témata:

osobnostní a sociální výchova

environmentální výchova

4 HETEROGENNÍ SKUPINA DĚTÍ A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Jedním z důvodů proč rodiče přihlašují děti jakéhokoli věku do zájmových kroužků je také snaha čelit sociálně patologickým jevům. Považuje se za vhodné, začít s prevencí již v mateřské škole. Malotřídní škola spojená se školou mateřskou je taková, jaký je tým pracovníků. V našem případě se jedná o celek kolegiální, trpělivý a znalý svého oboru, což se odráží v klimatu školy. Zdálo by se, že při intenzivní péči o děti a důvěrnějším uzavřeném prostředí se nevyskytují patologické jevy. Samozřejmě, že to není pravda, ale rozhodně mají malotřídní školy a jejich pracovníci lepší možnost odhalit první problémové chování a také účinněji spolupracovat s rodiči při řešení problémů. Na druhé straně je na malé vesnici velice rizikové řešit cokoliv tak, aby nebylo poškozeno jakékoliv dítě a nebyla ohrožena pověst školy.

Každá škola by se měla starat o tři oblasti výchovy, které spolu souvisí, které pomáhají rozvoji dítěte a které mohou poměrně účinně napomáhat prevenci patologických jevů. Jde o uspokojování potřeby úkolu tj. učit děti dovednostem a návykům pro život, které používají na základě vnitřní motivace prostřednictvím plnění každodenních úkolů, kdy děti vidí smysl a účel úspěšného splnění úkolu. Dále o uspokojování potřeby jednotlivce tj. pečovat o rozvoj osobnosti dítěte tak, aby děti měly možnost prožívat a zvládat emoce, získat sebevědomí a reálné povědomí o sobě, o druhých lidech, aby měly možnost přijmout všeobecně uznávané morální hodnoty a normy a vytvořit si vhodné postoje k ostatním. V neposlední řadě je třeba pečovat o potřeby skupiny prostřednictvím otevřených vztahů, které jsou založeny na vzájemné důvěře a respektu. (Nevolová, 2007, s. 258)

Spolupráce dětí v heterogenní skupině umožňuje dětem učit se dovednostem a návykům pro život i uspokojovat potřeby jednotlivce a to prostřednictvím zájmových kroužků, školy v přírodě a dalších akcí. Co se týká

třetí oblasti je spolupráce v heterogenní skupině dětí velkým přínosem pro prevenci sociálně patologických jevů, poněvadž v takto složené skupině musí panovat důvěra i respekt, což závisí jak na dětech samotných, tak na vychovatelce.

Základní škola spojená s mateřskou školou získává příležitost pracovat intenzivně už od počátků institucionální výchovy a velmi důsledně budovat systém, který odpovídá individuálnímu vývoji, schopnostem dětí a plynule navazuje na veškeré aktivity školky a školy. Taková organizace je sice náročná, ale má širší možnosti s ohledem na budování týmu, práci se skupinou a také stanovení a dodržování hranic či pravidel chování.

Na vesnicích přetrvávají letité předsudky, které přebírají automaticky děti od svých rodičů a které mohou být i počátkem rizikového chování některých dětí (jejich děda kradl..., co chceš po někom, kdo nemá otce..., taková rodina mezi ostatními nemá co dělat...) a těžko se překonávají stereotypy, třebaže děti zpočátku přistupují k ostatním intuitivně a zapomínají na obraz kamaráda, který je vštěpován rodiči.

V rámci specifické primární prevence se i na málotřídních školách osvědčují programy městské policie, zaměřené na bezpečné chování na veřejnosti a v dopravě, policie ČR zabývající se problematikou sociálně – patologických jevů hraničící s kriminalitou a jiné specifické programy zaměřené na zdraví žáků pořádané samotnými školami.

V případě malých škol se většinou nerealizují tzv. adaptační programy pro stmelení kolektivu, ale jsou využívány jiné aktivity se stejným cílem- školy v přírodě, delší výlety atd.

Nespecifickou primární prevenci malých škol a školek tvoří různé volnočasové aktivity, které působí obecně, nevztahují se pouze k určitému fenoménu. Jde o nejrůznější exkurze, pobytové programy, olympiády, besídky a projekty.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na porovnávání školních vzdělávacích programů předškolního vzdělávání a zájmového vzdělávání ve školní družině. Následně jsem se pokusila za pomoci srovnání metod a klíčových kompetencí o vytvoření vlastní části školního vzdělávacího programu pro školní družinu.

V první teoretické části jsem nastínila specifika, formy a metody práce jak v předškolním, tak v zájmovém vzdělávání a zhodnotila společné metody, které vychovatelka v heterogenní skupině využívá. V další teoretické části jsem se věnovala porovnání klíčových kompetencí a cílů a dospěla k závěru, že při práci v heterogenní skupině mají děti větší možnosti k přirozené nápodobě, učí se jak s dětmi navázat nebo odmítnout kontakt, jak se jednou podřídit a podruhé vést.

V praktické části jsem se věnovala jednotlivým zájmovým kroužkům s cílem vytvořit vlastní návrh části školního vzdělávacího programu, což se mi za pomoci srovnání metod a klíčových kompetencí podařilo.

V závěrečné fázi jsem popsala možnost jak pracovat se smíšenou skupinou dětí na škole v přírodě a v posledním kroku bakalářské práce jsem poukázala na možnost využívání práce heterogenní skupiny dětí na malotřídní škole k prevenci sociálně patologických jevů, která se odehrává v průběhu nejrůznějších společných aktivit pořádaných školou.

Spolupráce dětí v heterogenní skupině je bezesporu pro děti velkým přínosem, neboť v takto vytvořeném kolektivu děti lépe poznávají své kamarády a nacházejí svou identitu. Také se nevyhnou vystřídání věkových rolí, neboť dítě mateřské školy se jednou ocitne na postu žáka školy základní. V neposlední řadě nezapomenu dodat, že v heterogenní skupině dětí se formují schopnosti jako je souhra, solidarita a soucit a za spoluúčasti vychovatelky zde mohou vznikat velká přátelství.

LITERATURA:

BĚLECKÝ, Zdeněk, et al. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Taurius 2007. 100 s.

ISBN 978-80-86784-03-8.

HÁJEK, Bedřich, et al. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 125 s. ISBN 978-807367-233-1.

HÁJEK, Bedřich, et al. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-807367-473-1.

HÁJEK, Bedřich, et al. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 80-7178-751-5.

JURKOVIČ, Pavel. Hudba a tanec ve školní družině. In HÁJEK, B. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 978-8086784-03.

MAZAL, Ferdinand. Pohybové a tělovýchovné aktivity ve školní družině. In HÁJEK, B. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. 154 s.

ISBN 978-80-86784-03-8.

NEVOLOVÁ, Dobromila a NOVÁČKOVÁ, Jana. *Jak mohou vznikat konflikty v situacích, kdy po dětech něco chceme: nácvik efektivních postupů*. In ASSENZA, Dora (ed.). *Praktické rady budoucím učitelům, řešení problémů*. Olomouc : A + M Publishing, 2007. 297 s.

ISBN 978-80-903654-1-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina, et al. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Taurius, 2006. 31 s.

ISBN 80-87000-04-8.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina, et al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Taurius, 2005. 48 s.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA LOBODICE, příspěvková organizace. *I cesta může být cíl*. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. 1. verze. Lobodice, 2006.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA LOBODICE, příspěvková organizace. *Koukáme, abychom byli*. Školní vzdělávací program školní družiny. 1. verze. Lobodice 2006.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA LOBODICE, příspěvková organizace. *Máme rádi přírodu a celý rok si s ní hrajeme*. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1 verze. Lobodice 2003.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV).

[cit. 15. 1. 2010].

Přístup z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV).

[cit. 15. 1. 2010].

Přístup z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>

PŘÍLOHY

Fotografie byly v bakalářské práci zveřejněny za souhlasu dětí i jejich zákonných zástupců.

Spolupráce dětí ve výtvarné kroužku

Keramický kroužek – modelování hlíny

Spolupráce dětí v kroužku vaření při výrobě vaječné pomazánky.

Sportovní kroužek – florbal

Taneční kroužek – smíšená sestava s třásněmi.

Škola v přírodě – lanování

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Ježková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Společné aktivity školní družiny s mateřskou školou ve vzdělávacím programu pro zájmové vzdělávání v podmínkách malotřídní školy
Název v angličtině:	Cooperative activities our public nursery and kindergarten in education programme in the case incomplete school
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá porovnáváním školních vzdělávacích programů předškolního vzdělávání a zájmového vzdělávání ve školní družině a to zejména v oblastech specifik práce, klíčových kompetencí a cílů. Práce dále poukazuje na příkladech z praxe, jak pozitivně působí společné aktivity dětí v heterogenní skupině při zájmovém vzdělávání. Nabízí strategie, které mohou být využívány k možnostem kooperace při prevenci sociálně patologických jevů. Cílem bakalářské práce je návrh části školního vzdělávacího programu.
Klíčová slova:	Školní vzdělávací program, předškolní vzdělávání, zájmové vzdělávání, specifika práce, klíčové kompetence, heterogenní skupina dětí.
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is comparing the educational programs of preschool education and interest in education after school center, especially in areas of specific work, key competencies and objectives. This work also points to examples of practice as a positive influence of the common activities of children in the heterogeneous group in pet training. It offers strategies that can be used to possibilities of cooperation in the prevention of socially pathological phenomena. The aim of this work is the proposal of the school curriculum.

Klíčová slova v angličtině:	School curriculum, preschool education, leisure education, job specifics, key competencies, heterogeneous group of Children.
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	46 s.
Jazyk práce:	čeština